

Publikační etika

Základy psaní odborného textu pro slavisty

Proč „etika“?

- Vědecká komunita = kolektiv
- To neznamena „co je moje, to je tvoje“!
- Cizí dílo/myšlenky zasluhují úctu (i když jsou kritizovány)

- Neetické zacházení se zdroji
 - Snižuje kredit autora
 - Snižuje kredit práce
 - Může mít právní následky (v ČR např. zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon; etický kodex univerzity aj.)

3 zásady publikační etiky

- 1. podat informace o všech využitých zdrojích
 - Praktické – čtenář si může ověřit, co se tvrdí
- 2. odlišení vlastní X převzaté (myšlenka, data, údaje, formulace)
 - Etické – nevydávat cizí za vlastní
 - Týká se i parafrází, přenosu diskuse apod.
 - Vždy, když přenášíme doslova!
- 3. přesná reprodukce použitých zdrojů
 - Etické – nekládat do úst někomu, co neřekl
 - Souvisí např. i s formální úpravou textu (zvýraznění, vypuštění, překlad)

4. Základní otázky

- 1. Co jsou všeobecně známá fakta?
- 2. Kdy je náš text původní?
- 3. Jaký je rozdíl mezi citátem a parafrází?
- 4. Co patří do seznamu literatury?
- *. Jak citovat?

Co jsou všeobecně známá fakta?

- 1. Neoddiskutovatelné skutečnosti
 - Bitva na Bílé hoře se udála roku 1620. X ~~Král Fridrich v té době obědval sekanou.~~
- 2. Součást všeobecného vzdělání
 - Bezdomovectví se objevuje až po roce 1989. X ~~V ČR je asi 50 000 bezdomovců.~~
- 3. Základní poznatky oboru
 - Syžet je konkrétní zpracování fabule. X ~~Syžet je příběh ve slovech. (Šklovskij)~~

Když si nejsem jistý, radši cituji!

Co je původní myšlenka?

- Myšlenka zůstává původní, i když ji rozpracujeme.
- Přejímání tezí a hypotéz = citovat!
- Rozlišit, co je náš přínos, a co jsme „nevymysleli“.

- Eco: I diplomovou práci lze opsat, ale i to vyžaduje nemalý intelektuální zásah.

- (problematika AI / GPT se nyní na MU intenzivně řeší)

Citát vs. parafráze

– Citát

- Doslovný (vč. formátování) – přesná kopie originálu
- V uvozovkách / odsazený + odkaz (viz dále)
- Šanderová: max 3–4 řádky (existují výjimky), jinak spíš zkracovat či parafrázovat
- Zkracování: vyžaduje označení vypuštěného i přidaného (např. větné členy)
- Doplnění – lze doplnit např. vysvětlivku (typicky u termínů či cizích úsloví – *nihil novi sub solem* apod. – musí se označit)

– Parafráze

- Převod textu do „jiného“ jazyka (zjednodušení, zpřehlednění apod.)

– Citování citátu

- Pokud se nemůžeme dostat k původnímu textu
- Je potřeba označit kdo koho cituje (např. Marx, cit. dle: Picha...)

Citování cizojazyčného textu

- Je potřeba vyhodnotit adresáta – bude tomu rozumět?
- Není na škodu uvádět překlad – dokážeme, že textu také rozumíme
- **NELÁMAT CIZOJAZYČNÝ TEXT PRAVIDLY PŮVODNÍHO JAZYKA!!!**

Ano: Setkal se s Alenem Ginsbergem.

Ne: Jak jsme viděli na příkladu Frankfurter Allgemeine Zeitungu.

Co patří do seznamu literatury?

- Vše, co jsme použili (citovali / parafrázovali)
- Pouze to, co jsme použili (nenafukovat seznam)
 - Považováno za neetické – tzv. „citační bratrstva“ jsou dnes problémem spojeným s hodnocením vědy – scientometrie

Jak vypadá citace?

- 2 základní způsoby zobrazení
 - V poznámkách pod čarou – poznámkovým aparátem
 - Umístěn v zápatí nebo za textem
 - Typicky historické či filozofické práce, ve světě minimálně
 - V textu s odkazem – odkazovým aparátem

Poznámkový aparát

- Citované dílo v poznámce pod č.:
 - ECO, Umberto: *Jméno růže*. Praha 2008, s. 45.
- Opakující se strana v díle
 - Tamtéž. | Ibid. | l. c. (loco citato)
- Opakující se dílo
 - Tamtéž, s. 78. | Ibid., s. 78 | o. c., s. 78 (opere citato)
- Opakující se autor
 - Týž: *Pražský hřbitov*. Praha 2017, s. 154.

Odkazový aparát

- Tzv. anglosaský způsob
- Eco: „Autor, rok vydání, strana“ (Eco 1997: 217–223)
- „Je to způsob snazší a přehlednější.“ (Bowden 2023: 15)

- Záznam v seznamu literatury např.:
Eco 1997: ECO, Umberto. *Jak napsat diplomovou práci*. Praha: Academia. 280 s.

Nejčastější chyby v seznamu literatury

- Chybějící (citovaná díla) X díla necitovaná / nepoužitá
- Věcné chyby (chybné roky aj.)
- Jazykové chyby (překlepy, pravopis)
- Nejednotná úprava
- Nesprávné abecední řazení (u různých písem se doporučuje nemíchat)

Bibliografický údaj – norma ČSN ISO 690

- Norma není zákonně závazná (bývá upravována)
- Povinné prvky
 - Autor / odpovědná osoba (např. firma)
 - Název díla
 - Pořadí vydání (kromě prvního)
 - Rok vydání
 - ISBN
 - Paginace (stránkování)
- Nepovinné prvky
 - Redaktoři, editoři, překladatel, místo vydání, nakladatel, edice aj.

Příklady

- Mareš. P. *Nezaměstnanost jako státní problém*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994, ISBN 80-901424-9-4.
- Paprić, Saša. Treći broj, u boj, u boj! *Strip Prefiks*, 2023, roč. 2, č. 2, s. 4.

Jak si můžeme pomoci?

- www.citace.com
- Knihovní katalogy – zpravidla nabízejí možnost vytvoření citace